

Möjekleriň ýalagyna düşen Liwiýa: Omar Muhtaryň ary

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Möjekleriň ýalagyna düşen Liwiýa: Omar Muhtaryň ary MÖJEKLERIŇ ÝALAGYNA DÜŞEN LIWIÝA: OMAR MUHTARYŇ ARY

Ol şu sözi bilen taryha giren merdana göreşidir: «Alla olaryň işdälerini gursaklarynda köydürer, meni hiç kimse imanyndan, dawamdan we jihatymdan saklap bilmez».

2009-njy ýylyň 10-njy iýuny.

Rimiň «Çampino» («Ciampino») harby howa menziline bir uçar inýär.

Uçaryň basgançaklarynda harby lybasly, iri gara äýnekli bir adam görünýär. Bir ýumrugy-da howada.

Ony uçaryň basgançaklarynda gyzyl halynyň üstünde gujak gerip garşylan bolsa Italiýanyň premýer-ministri Silwio Berluskonidir. Köpçüligiň arasyndan üýrýän itiň sesi eşidilýär. Berlusconi resmi sapar bilen ýurduna gelen adama golaýlaşyp, elini uzadýar.

Myhman buýsançly gürleýär:

– Ötünç soranyňyz üçin geldim!

Berluskoniniň ýüzi çym-gyzyl bolup, şeýle diýýär:

– Köne depderleri ýapdyk.

Bu geňsi geýnülü adam häkimiýet başyna gelen gününden bäri öňki hojaýynlaryna garşy söz aýtmakdan çekinmeýän, ýeri

gelende gözsüz batyrlyk bilen ýumruk çeneýän Muammar Kaddafiden hut özüdi. Ol gelmäňkä Berlusconi kolonizator döwlet bolup golastynda saklan ýyllary üçin Liwiýadan Italiýanyň adyndan resmi ötünjini sorapdy. Edil şondan iki ýyl öň Angliýanyň premýer-ministri Toni Bleýriň ötünç soragyşy ýaly...

Kaddafiniň çep döşünde söweş medallary, sag döşünde bolsa köne fotosurat bardy...

Fotosurat diýseň täsindi. Surat Berlusconi we onuň ýanyndakylary, bütin dünýäni haýrana goýdy...

Suratda 1931-nji ýylda basybalyjy italýan faşistlerine ýesir düşen, Liwiýanyň legendar halk gahrymany, «Çöl peleňi» lakamly Omar Muhtar zynjyrlangy ýagdaýda durdy...

2002-nji ýylyň 28-nji oktýabrynda Muammar Kaddafi Silvio Berlusconiä Tripolidäki ýygnaşyklary wagtynda urşa giden italýan goşun bölümleriniň ulanan ýaragyny gowşurýar

• Afrikanyň çöl peleňi

Şol Omar Muhtar liwiýa çöllerinde kolonizatorlaryň burnundan ikli gan getiren, 1931-nji ýylyň 11-nji sentýabryndaky bir çaknyşykda ýaralanyp, italýan basybalyjylaryna ýesir düşenden soň bagyşlanmagy üçin oňa edilen ähli teklipleri eliniň tersi bilen yzyna itipdi.

Ol şu sözi bilen taryha giren merdana göreşidir: «Alla olaryň işdälerini gursaklarynda köýdürer, meni hiç kimse imanyndan, dawamdan we jihadyndan saklap bilmez».

Omar Muhtar ele salynanyna kân wagt geçmäňkä, baş günden soň

1931-njy ýylyň 16-njy sentýabrynda 73 ýaşynda Salukda ölüm jezasyna höküm edilýär.

Taryh – soňy dramatik pursatlar bilen doly gahrymançylyklar bilen bir hatarda adamy haýrana goýýan öwürümler bilenem doludyr.

Muammar Kaddafi onlarça ýyl geçenden soň bir mahallar hojaýynlary bolan italyýan döwletiniň garşysyna döşi şular ýaly fotosuratly çykypdy!

Döşüne zynjyrlanan Omar Muhtaryň fotosuratyny dakyp, Berlusconi bilen duşuşmaga gelen Kaddafi, 2009-njy ýylyň 10-njy iýuny

Munuň özi diplomatiýanyň, galplygyň, kolonizator şarlantanlygynyň perdesini ýyrym-ýyrtyk edip taşlan, döwlet ikiýüzliligini bir şarpykda başaşak gaýtaran, seýrek görlüp-eşdilen garşy çykmady!

Hemişe ezilen, hemişe boýun egdirilen, hemişe aldanan dünýäniň gara güýje baýrynýan, ambisiýa bilen ulalan, hondanbärsilik bilen bezenen güýçli dünýä garşy dälibaşlyk hem-de perwaýsyzlyk bilen kelle süsüşmegidi.

Bir mahallar kolonial pyssy-pyjurlyklar bilen basyp alan ýurdunyň çölleri olara dowzah eden, ele salynandan soň zynjyrlanyp göz bolsun diýip howul-hara dardan asan göreşileriniň ençeme ýyldan soň Italiýanyň paýtagtynda ikilenc direlip, garşylaryna çykan Omar Muhtar ýene olardan ar alýardy.

Dünýäniň «hudaýlarynyň» muny bagyşlap bilmejegini taryh köp wagt geçmänkä görkezmege taýýardy.

Omar Muhtaryň basybalyjy faşist harbylaryň elinde zynjyrlanan

ýagdaýdaky fotosuratyny italýan premýer-ministriniň öňünde döşüni gere-gere göteren Kaddafä segsen ýyldan soň has başgaça we has erbet dramatiki günler garaşýardy...

• «Arap bahary» we medeniýetiň jellatlary

Kaddafiniň günbatarly döwletleriň adalatsyzlygyna, kolonial pyssy-pyjurlyklaryna aç-açan garşy gitmegi, hemişe palestin halkynyň arkasynda durup, dünýäniň ezilýän halklaryny goldamagy, onuň at-abraýyny günbe-günden artdyrýardy. Onuň sylag-hormaty şeýle bir belende galýar welin, Liwiýa BMG-nyň Adam hukuklary boýunça komissiýasynyň başlyklygyna hem saýlanýar. BMG-nyň Howpsuzlyk geňeşi tarapyndan bu ýurda garşy girizilen ähli sanksiyalary ýatyrýar.

Liwiýa nebit deňziniň üstünde otyr. Bu ýagdaý günbatarly döwletleriň işdäsini ulaldýar. Nebitden düşýän dollarlary harçlamak üçin ýarag indistriýasy bähbitli bolmaz öýdýäňizmi? Günbatarly döwletler epip bilmedik elini öpmek üçin nobata durýarlar. Wagtyň geçmegi bilen ABŞ, ÝB, Angliýa, Fransiýa, Ispaniýa, Russiýa bilen diplomatiki we söwda gatnaşyklary ýygjamlaşýar. Italiýa ötünç sorap, Liwiýany basyp alandygynyň jerimesi hökmünde 5 milliard dollary tölemäge razy bolýar. Kaddafi 2009-njy ýylda Afrika bileleşiginiň başlyklygyna saýlanýar.

Şol sanda öňki hojaýynlary bilen arany sazlan ýaly bolup görünse-de, Kaddafi öz milli ykdysady maksatnamalaryny durmuşa geçirmekdenem gaýra durmaýar.

Hususanam ABŞ-nyň Afrikadaky kolonial intrigalaryna garşy çykyp, olaryň harby bazalaryna bildirýän nägileligini batlandyrýar.

Halkara söwdada Günbataryň maliýe ulgamynyň daşgaryn özbaşdak

hereket etmegi maksat edinýär. Liwiýanyň Merkezi bankynyň üsti bilen munuň ilkinji ädimlerini ädýär. Nebiti amerikan dollarynyň ýerine altyn pula satmagy meýilleşdirmegi bolsa ABŞ-nyň maliýe ulgamyna iňňän uly howp abandyrýardy.

Edil şol wagtam garaşylmadyk zat bolup geçýär. Dünýä boýunça azatlyklaryň gysylmagynyň we sosial adalatsyzlygyň binýadynda çuňlaşýan nägilelikler Afrikanyň demirgazygynda jemgyýetçilik partlamaryna sebäp bolýar.

Tunisde başlan, gezekli-gezegine Müsürde, Liwiýada, Siriýada, Bahreýnde, Alžirde, Iordaniýada, Ýemende dowam eden «Arap bahary» soňra görlüşi käbir ýurtlara bahary däl-de, gazaply gysy getirdi. Kösençlikler, warwarlyklar, weýrançylyklar, göçhä-göçlükler we ölümler bilen doly, hiç haçan geçmejek ýaly bolup görünen gysy...

Wakalaryň Liwiýa syçramagy bolsa günbatarly döwletleriň öňüne altyn käsede elýetmez mümkinçilikleri hödürleýär.

Mundan öň kä ötünç soramak, kä ýarag satmak, käte nebitden paý almak üçin «Bab al-Azizadaky» bedewi çadyrynyň öňünde fotokameralara göz gypan abraýly döwlet ýolbaşçylary bu gezek Kaddafiniň tepbedini okamak üçin ýaryşýan medeniýetiň jellatlaryna öwrülýär.

Ýurtda soňabaka gozgalaňa öwrülen wakalar gysga wagtyň dowamynda ýaýraýar. Başyny jihatçy musulmanlaryň çekýän oppozision toparlar Bingazi şäherini basyp alýar. «Azatlyk» gykylyklary bilen köçelere dökülen köpçüligiň arasynda «El-Kaide» ýaly köp sanly jihatçy terror toparlary-da bardy. Ýakyn Gündogara «demokratiýa» äkitmäge höwesli Günbatar eken ekininiň hasylyny almaga başlapdy, 2012-nji ýylyň 11-nji sentýabrynda «azatlyga çykan» jihatçylaryň konsullyga eden çozuşynda ABŞ-nyň Bingazidäki konsuly öldürilmekden halas bolup bilmeýär.

Omar Muhtar

• **«Biziň hemmämiz osmanly»**

Kaddafiniň Liwiýasy elinden gelenini edip goranýar. Jihatçylaryň o diýen öňe gidip bilmejekdigi belli bolýar.

Edil şol wagtam Kaddafä heniz dört aý şondan öň «ýegre dostum» diýen Sarkoziniň inisiatiwasy güýje girýär. 2011-nji ýylyň 19-njy martynda Parižde Fransiýanyň, Angliýanyň, ABŞ-nyň, Germaniýanyň we BMG-nyň wekiliniň gatnaşmagynda ýygnanşyk geçirilýär. Ýygnanşyk başlanda eýýäm fransuz uçarlary Liwiýanyň çäklerinden geçmäge başlapdy...

Ýygnanşygyň ertesi günü Fransiýa liwiýa oppozisiýasyny ykrar edýän birinji ýurt boldy, Liwiýa goşun salmak hakda karar kabul edilip, awgustdan soň başlamaly «Harmatan operasiýasy» arkaly liwiýa hökümetiniňem ýykylmagynyň öňi açylýar...

Görseňizläň, Liwiýa ediljek «haçly ýörişe» bu gezek käbir yslam ýurtlary-da gatnaşmaktan gaýra durmaýar.

Möjekler bu gezek baýyrdan aşak inmäge başlapdy, indi öňki düzgünler ýöränokdy.

Kaddafi 2011-nji ýylyň 8-nji martynda Türkiýäniň «TRT Türk» döwlet teleýaýlymyna beren interwýusynda şeýle diýipdi:

«Biziň hemmämiz osmanly, taryhymyz bir!»

Ýusuf NAZYM. Taryhy makalalar